

ORGANİZE SUÇLARIN KRİMİNOLOJİK TEMELLERİ:

Siyasal Perspektifler

Ertan BEŞE *

Organized crime is presently one of the most serious security threats to democratic institutions, the rule of law, community welfare, and basic values and norms. A corrupt society ravaged by greed, violence and lawlessness does not allow the flourishing of a democratic, stable civilization and of a peaceful world. This menace represented by emerging forms of organised crime goes well beyond national police and domestic concerns. It goes to the heart of what is democracy, development and security.

Conceivably, the most prominent causes of organized crime lie in the political structure of host countries. Accordingly, state apparatus plays a significant role for the existence and level of organized crime. Organized crime groups in both developed and developing democracies seek to corrupt high-level government officials both on the groups' home turf and in the countries where they operate. But these groups are often more effective when their efforts are conducted in nation-states that are in political turmoil, because the constitutional institutions do not yet function as they do in a stable democracy.

Therefore, 'state structures' and 'state-society relations' are essential factors for arising and longevity of organized crime groups.

Key Words: organised crime, mafia, corruption, symbiosis, state, politics

Giriş

'Organize suç' olgusu, kriminolojik açıdan, diğer suç türlerinden çok daha karmaşık ve çözülmesi güç bir yapılanma ve nedensellik içerir. Hemen hemen hiçbir suç türü; organize suçlar kadar çok boyutluluk, karmaşıklık ve zıtlık içermez. Bu nedenle; çok geniş boyutları olan ve son derece karmaşık analizleri gerektiren bir fenomendir.

Organize suçluluk, özellikle siyasi ve ekonomik şartlarla doğrudan ilişkili olması nedeniyle, öncelikle siyasi ve sosyo-psikolojik bir fenomen olma niteliğine sahiptir. Bu nedenle, örgütlü suç olgusunun en önemli boyutunu sosyo-politik

* Dr., Polis Akademisi Öğretim Görevlisi

çehresi oluşturmaktadır. Bu durumda; bu tür suçları ortaya çıkaran sosyolojik, tarihsel ve siyasal nedenleri; toplumsal yapı, sosyal tarih ve tarihsel süreç, ekonomik, hukuki ve siyasal sistemin kusurları, yozlaşma, demokrasinin gereği gibi işlememesi ve devletin yapısal zaafı gibi konulara atıfta bulunarak irdelemek gerekir. Aslında bu hususların herbiri bile başlıbaşına ayrı birer makale konusu olmaktadır.

Organize suçları ortaya çıkaran bütün faktörler birbirleriyle çok yakın bir etkileşim içerisinde. Bu nedenle; konunun sistematik ve bir bütün olarak ele alınabilmesi için, organize suçların ortaya çıkmasına neden olan şartların, herşeyden önce, 'global' ve 'lokal' olarak iki ana başlıkta ele alınması gerekmektedir. Fakat her ikisinin tek bir makalede birlikte ele alınması mümkün olmadığı gibi, lokal nedenlerin de, 'siyasal' ve 'sosyolojik' bakış açılarıyla incelenmesi yerinde olacaktır. Bu nedenle biz bu makalede, organize suçların oluşmasında ve gelişmesinde ağırlıklı olarak katkısı olduğunu düşündüğümüz '**siyasal faktörler**' üzerinde duracağız.

Organize suç yapılanmalarının transnasyonel anlamda güç kazanmalarında önemli bir faktör olan global nedenler; uluslararası arenada çok uluslu şirketler ve milletlerarası kuruluşları güç ve etki bakımından ön plana çıkartarak, devletlerin etkinliğini azaltmak ve böylece organize suçların transnasyonel anlamda ortaya çıkması ve gelişmesinde çok büyük bir rol oynamakla birlikte, devletlerin sonu anlamına da gelmemektedir. Çünkü devletler, siyasi nitelikte bir gücü kullanmakta ve 'hakimiyet ya da hükümlanlık [*sovereignty*]', yöneten gücün, yani iktidarın hala tek prensibi olma özelliğini korumaktadır. Dolayısıyla global sebeplerin yanısıra, organize suçların en önemli nedeni, kanaatimizce örgütün üslediği ülkenin siyasal, hukuki ve sosyal yapısıdır. Bu nedenle; organize suçların oluşum ve seviyesi konusunda devletin örgüt yapısı, çok önemli bir rol oynar. Siyasal yapıya bağlı olarak uygulanan iktisat politikaları da oldukça belirleyici olmaktadır. Zira; en liberal yapılanmalarda dahi, devletin her ulusal ekonomide oynadığı bir rol her zaman için bulunmaktadır. Devletler hala ekonomiyle alakalı ya da alakasız her türlü yasamayı yapmakta, bütün lisansları yayımlamakta ve sistemle alakalı her türlü diğer kuralları belirlemektedir. Dolayısıyla; ünlü spekülör George SOROS'un dediği gibi; "İktisatta küresel sistemin içerisinde olabiliriz; ama siyasette ulusal bir sistemin içindeyiz."¹

'Organize suç' ya da 'mafia' olgusunu ortaya çıkaran '**siyasal**' ya da '**sosyo-politik**' şartları aşağıdaki ana başlıklar altında ele almak mümkündür:

1. 'Devlet Yapıları' ve 'Devlet - Toplum İlişkileri', Organize Suç Örgütlerinin Ortaya Çıkması ve Sürekliliğinde Çok Esaslı Faktörler Olmaktadır:

Bu konuyla alakalı olarak; 1980'li yıllarda oldukça yaygın olan ve siyaset bi-

¹ New Perspectives Quarterly, "Sınırlar ile İş Dünyası Arasında", Cilt: 1, Sayı: 1, İlkbahar 1998, s. 25-26

liminde ‘*neo-utilitarians* [yeni-faydacılar]’ olarak bilinen bir akıma göre; devlet müdahalesinin kiralıklar yaratmak, devlet ihaleleri ya da özelleştirme suretiyle resmi görevliler ve bu durumdan şahsi avantaj sağlamak isteyen özel sektör arasında ekonomik olarak durgun, fakat politik olarak istikrarlı bir ortak yaşam ilişkisi (*symbiosis*) üreteceği yargısında bulunmaktadır. (Evans, 1995: 16)

‘Yeni-faydacılar [*neo-utilitarians*]’a göre, devletin bireysel elitlerle belirli projeleri gerçekleştirmek hususunda işbirliği yapma zorunluluğu, devleti piyasaya karşı son derece tehlikeli bir güç yapmaktadır. Bu zorunluluk, aynı zamanda, devletin topluma karşı zayıflığını da göstermektedir. *Neo-utilitarian*’lara göre; devletin faaliyet alanlarının genişlemesi, aynı zamanda piyasa unsurlarının gücünde azalma anlamına gelir. Bu nedenle; yerel unsurların gücünde bir artış da, devletin gücünde bir azalma anlamına gelmektedir. Örnek olarak; devletin dağıtması gereken adalet, adalet sisteminin zaafı ya da genel anlamda hukuk sisteminin açmazları nedeniyle gerçekleşmediği ya da geciktiği takdirde, örf ve gelenekler doğrultusunda, başta mafia olmak üzere, yerel unsurlar tarafından gerçekleştirilecektir. Yerel unsurlar bu işi, devletin ağır aksak işleyen adalet mekanizmasına nazaran daha hızlı ve belki de bu nedenle halkın vicdanını daha tatmin edici bir şekilde yaptıkları için, daha fazla rağbet görecektir. Bu durum zamanla yerel güçlerin, merkezi devlet otoritesi karşısında güçlenmesine yol açacak, diğer faktörlerin de devreye girmesi ile sosyal yapı, mafya hakimiyetine uygun bir toplum yapısına doğru bir ivme kazanacaktır. Nitekim ülkemizde ‘çek-se-net mafyası’ tabir edilen suç örgütünün toplum içerisinde müracaat alanı olması, bütün bu faktörlerden kaynaklanmaktadır.

Bu konuda Joel MIGDAL’ın ‘Güçlü Toplamlar ve Zayıf Devletler [*Strong Societies and Weak States*]’ adlı kitabı da, devlet müdahalesi konusundaki zıt fikirleri yansıtmaları bakımından güzel bir örnek teşkil etmektedir. MIGDAL’ın yaklaşımında devlet müdahalesi, devlet-toplum ilişkileri açısından bir karşıt görüş olarak görülür. Migdal’ın tezinde, devlet-piyasa karşıtlığı yerine devlet-toplum karşıtlığı vardır. Migdal, *neo-utilitarian* [yeni faydacı] olmadığından, devletin bireysel çıkarıcılardan oluştuğu yönünde bir iddiası da yoktur. Migdal’a göre; Üçüncü Dünya ülkeleri, toplumlarının nazarı itibarında yenilmez varlık olmasına ve sosyal ve ekonomik değişimin yönünü büyük ölçüde etkileyebilmesine rağmen ‘zayıf’ durumdadır. Üçüncü Dünya ülkelerinde devletler zayıftır; zira, toplumun dağınık katmanları güçlü kalmıştır ve devletin faaliyetlerini lokal düzeyde engellemek kabiliyetine sahip olmaktadır. (Migdal, 1988: 36)

MIGDAL, ekonomik dönüşümden ziyade sosyal kontrol üzerinde odaklanmaktadır. Zira; temel amaçları sınırlı ve muhafazakar olan toplumsal gruplar üzerinde odaklanmakla ve bir sonuç olarak sosyal kontrolü vurgulamakla, devlet - toplum ilişkilerinin sıfır-veri boyutunun altını çizmektedir. Migdal sosyal kontrol üzerinde odaklandığından, yerel güç sahiplerinin temel projelerinin devletin temel

projeleri ile doğal olarak çatıştığını düşünmektedir. Yerel güçler kontrol alanlarını korumak isterken; devlet de kendi etki alanını genişletmek istemektedir. Bu durumda her ikisi de kazanamayacaktır (Migdal, 1988: 37).

Siyaset Bilimci Peter EVANS da; devletin çağdaş sosyal yaşam içerisindeki kökten silinemez gerekliliğine karşılık, önemli bir huzursuzluk kaynağı olarak kusurlu işleyişi arasındaki zıtlığı vurgulamaktadır (Evans, 1995: 4). EVANS, 'devlet yapıları' ve 'devlet - toplum ilişkileri'ndeki çeşitliliği tanımlayarak, 'devlet organları ve kurumları ile bireysel olarak firmalar ve devlet dışı değişik kurumlar arasında tarihsel, bireysel, ekonomik ve sosyolojik bağlar ve ilişkiler olduğu'nu vurgulamaktadır. Örneğin; devletler, 'ekonomik elitler'le ya da 'sermaye sınıfı' ile bu firmalar ya da şahıslar yoluyla ilişki içerisinde. Bu nedenle; özellikle gelişmekte olan ülkelerde, devletler tarafından yönlendirilen transformasyon (dönüşüm) projelerinin başarı ya da başarısızlığı, bu projelerin belirli firma ya da şirketlerin çıkar ve stratejileri ile ne ölçüde uyduğuna bağlı olmaktadır. EVANS, devletin politika ve sosyal hayat içerisindeki artan rolüne vurgu yaparak; Üçüncü Dünya'nın en fakir ülkelerinden refah kapitalizminin en ileri örneklerine kadar, 20. yy'ın en fazla göze çarpan evrensel bir özelliğinin, devletin bir kurum ve sosyal aktör olarak yoğun bir şekilde artan etkinliğine dikkat çekmektedir (Evans, 1995: 19).

EVANS'a göre; çağdaş dünyamızda, devletin çeşitli etkinliklerden çekilmesi ya da bir takım faaliyetlerde bulunması arasında bir tercih yapmak gerekmemektedir. Zira bunların birisi, diğersinin alternatifi değildir. Devletin etkinliği sadece bir veridir. Bu durumda doğru soru bu müdahalenin 'ne kadar?' olduğu değil; söz konusu müdahalenin 'ne tür?' olduğudur. Fakat devletler iç yapıları ve toplumla ilişkileri bakımından 'türdeş' olmadıklarından; devletlerin yapıları, aynı zamanda devletin oynayacağı rolün sınırlarını da belirlemektedir. Farklı devlet yapıları, onların farklı uygulama kapasitelerini de belirleyecektir. Sonuç ise; devlete yüklenen rollerin, hem amaca uygunluğuna hem de ne şekilde icra edildiklerine bağlı olacaktır. Devlet müdahalesinin çeşitliliği konusundaki fikirler ise; belirli devletlerin tarihsel değerlendirilmesi üzerine bina edilmiştir. EVANS'ın öngörüsü, müdahalenin çeşitliliği, bizzat devletlerin kendi çeşitliliğine bağlı olmaktadır (Evans, 1995: 10).

Bu çerçevede Peter EVANS; yukarıda bahsettiğimiz 'neo-utilitarian [yeni-faydacı]' perspektif konusunda eleştirel tezler ileri sürmektedir. EVANS'ın bulgularına göre durum 'neo-utilitarian'ların beklentilerinin tam tersi olmakta; devlet müdahalesi ekonomik durgunluk yerine ekonomik dinamizm, politik istikrar yerine politik mücadeleye yol açıyor ve dolayısıyla bir ortak yaşam ilişkisi [symbiosis] mümkün olmuyordu (Evans, 1995: 16).

Diğer taraftan; devletin sermaye ile işbirliği içinde olduğu modeller de söz konusudur. Öyle ki; ya iş dünyası devletin denetimini ya da devlet kendi toprağı

içinde iş hayatının denetimini ele geçirebiliyor. İş dünyasının devleti fiilen denetlediği bir çok durum vardır. Yani; iş dünyasının devlet üzerinde kontrol gücünün olması bir gerçektir; fakat durum tam tersi de olabilir. Örneğin; bazı ülkelerde, özellikle de Endonezya'daki SUHARTO döneminde olduğu gibi, devletin başındakilerin diktatör olduğu ülkelerde, devlet iş dünyasındaki bütün faaliyetleri kontrol etmektedir. Suharto'nun oğlunun Endonezya sigaralarına katılan karanfil üstündeki ya da kızının taksi imtiyazları konusundaki tekeli, bütün dünyada bilinmekteydi. Yine Endonezya'da bir grup yüksek rütbeli ordu mensubunun Çinli azınlık ile çok yakın ilişkiler içerisinde oldukları herkesin bildiği bir gerçek olmaktadır. Benzer şekilde Malezya'da da Mahathir'in partisinin devlet ihalelerinde kendi taraftarlarını kayırdığı ve onlara belirli imtiyazlar sağladığı, Tayland'da iş adamlarının yasama meclisindeki oyları satın aldıkları bilinmektedir. Bu durum, aynı zamanda, global sistemin en büyük sıkıntı ve eksiği olmaktadır.²

Yine yakın tarihimizde; eski Sovyetler Birliği'nde devlet diktatörlüğü, bütün iş hayatı üzerinde kontrol gücüne sahipti. Fakat günümüzde durum, iş dünyasının devleti kontrol altına alması ile tam tersine dönmüş durumdadır. Bugün Rusya'da iktidar ile kar aynı safta yer almaktadır.³ Bu durum eski Sovyet hükümetlerinin, sadece resmi devlet ideolojisinin eksik olduğu, uygulamalarının farklı bir versiyonu olmaktadır.

2. Organize Suçlar, Suç İşlemeye Yönelik Koşulların Uygun Olduğu Durumlarda Ortaya Çıkar:

Bu gruplar, özellikle köklü toplumsal ve siyasal değişim süreci ya da siyasal kriz döneminde ortaya çıkan çelişki, karmaşa ve çatışma yaşanan ülkelerde daha başarılı olurlar. Tipik olan, ekonomik büyümenin çalkantılı yürüdüğü ve devletin, bu yüzden ortaya çıkan problemlere karşı mücadelede yetersiz kaldığı koşullarda mafyanın etkili olmaya başlamasıdır (*Anechiarico, 1991: 87*). Organize suçluluk, sosyal nitelikli mafya türü yapılanmalar şeklinde, özellikle politik ve ekonomik toplumsal şartların kötüleştiği durum ve ortamlarda ortaya çıkmakta ve güç kazanmaktadır. Devletin zaafiyet içinde olması, organize suçluluğun aynı paralellikte bir güç faktörü olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır (*Sözuer, 1996: 258*).

Çünkü bu tür ülkelerdeki yasal süreçlerin kontrol ve etkinliği, istikrarlı demokrasilerde olduğu kadar güçlü olamamaktadır.⁴ Amerikalı ünlü sosyolog Ro-

² *New Perspectives Quarterly*, s. 26.

³ a. g. d., s. 26.

⁴ Bu durumu Emile DURKHEIM'in Kriminolojiye (ya da daha genel olarak Sosyolojiye) en büyük katkılarında birisi olarak kabul edilen 'anomi' kavramı yeterince açıklamaktadır. Bu kavram, Sosyolojide en sık biçimde Emile DURKHEIM ve Robert K. MERTON'un çalışmalarıyla birlikte anılmaktadır ve özellikle DURKHEIM'in Sosyoloji (Toplumbilim) kuramının merkezinde yer alır. 'Anomi', bir toplumun normlarının etkisizleşmesi, çöküntü, karşılıklı ya da çatışma olması durumunu gösteren bir terimdir. Diğer bir tabiriyle 'anomi', standartların ve değerlerin kaybolması sonucu sosyal düzenin bozulmasıdır. Anominin var olduğu toplumlarda çözüme, bütünleşmenin yerini alır. Toplumsal doku aşınmaya ve kişilerin ya da grupların zararlı etkilerine karşı insanların üstünde yer alan kural ve kuramlar ortadan kalkmaya ya da denetleme ve kontrol etme gücünü ve etkilerini kaybetmeye başlar. Bu tür yapısal değişikliğe uğrayan toplumlarda, kişiler arasında mantıkla oluşturulmuş ve yasayla denetim altına alınmış ilişkiler, herkesi birarada tutan sosyal kurumlar, düzenli komuta ve itaat biçimleri ve sağlam sınıflandırmalar yok olmuştur. Sosyal üst yapı (siyasal gücün meşruiyeti inancı, ahlak vb.) parçalanmaya başlamış ve toplumsal alanı çelişkili çıkarlar ve çatışmalı arzular kaplar. Tutumu toplumsal kurullarla denetlenemeyen vahşi bir kapitalizm tek hakimdir. Yasalara uyan vatandaşlar ise, marjinaliğe itilmiştir.

bert K. MERTON'un ünlü değerlendirmesi şöyledir: "Resmi yapının işlevsel yetersizlikleri, mevcut ihtiyaçlara etkin bir şekilde yanıt vermek için alternatif (resmi olmayan) yapıları ortaya çıkarmıştır."⁵ Bu sebeple; bir ülkede hukuk devleti (rule of law) prensiplerinin ne ölçüde yerleşip uygulandığı, büyük önem arz etmektedir. Hukuk devleti prensiplerinin zaafiyet içinde olduğu bir ülkede, devlet kurumlarının misyonlarını hakkıyla yerine getirmeleri mümkün olmamakta ve yozlaşmanın ve dolayısıyla mafya tipi yapılanmaların önü açılmaktadır.

Mafya, bu tür problemleri kısa sürede çözüme iddiası ile ortaya çıkar. Bir yandan ortaya çıkan tekil sorunları çözerken, diğer yandan kazançlarının devamı için mevcut problemlerin devamından yanadır. Çünkü problemlerin varlığı, onun kazanç kapısıdır. Bu nedenden dolayı mafya, uzun bir zaman dilimi içinde ele alındığında, daima tutucudur ve sorunların köklü çözümüne de karşıdır (Bovenkerk & Yeşilgöz, 2000: 54).

Örneğin; Türkiye'de de organize suçların ortaya çıkmasının kriminojen koşullarını, 80'li yılların ekonomik ve kültürel değişimlerinde arayanlar da vardır. Bu yılların özelliği, liberal ekonomik sisteme 'geçiş süreci' teşkil etmesidir. Orta sınıfların kişisel kazanç elde etme yarışındaki hırslarının, o dönemlerde izlenen radikal-liberal ekonomik politikalarla ilişkili olduğu pek çok araştırmacı - yazar tarafından ileri sürülmektedir. Dönemin ekonomi politikasındaki tercih, liberalleşme ve ihracatın artırılmasından yanaydı. Bu dönemde; yeraltı dünyasının önüne gelen bir takım şahsiyetlerinin, saygı duyulan birer işadamı olma şansını yakaladıkları ve bu durumun dönemin politik tercihi olduğu iddia edilmektedir. Bu döneme ilişkin olarak yapılan yorumlarda; karapara ile zenginleşen ama ödemeler dengesine yaptıkları katkılar nedeniyle suçları affedilen bu tanınmış kişilere dönük uygulamaların, toplumun geriye kalan kesimi üzerinde önemli etkide bulunmasının kaçınılmaz olduğu ifade edilmektedir. Bunun doğal sonucu olarak; ekonomik liberalleşme ve kapitalistleşmenin yansıma, kültürel anlamda da liberalleşme ve kapitalistleşme süreci başlamıştır. Mafyanın bu dönemde doğuşu ve gelişimi de kapitalizme belki de hazırlıksız yakalanmayla kol kola yürüyordu. Ülkenin genç kuşakları, suç işleyen insanlara kötü gözle bakmak bir yana, açıktan hayranlık duyuyorlardı. Bu yozlaşma sürecinin belki de doğal bir sonucu olarak; Türkiye'de, politikacıların ya da yüksek bürokratların buldukları konumları zenginleşmek için kullandıklarına dair bir kanaat oluşmaya başladı. Bu bir yanıyla reddedilmesi gereken, fakat diğer tarafıyla anlaşılır bir kanaattir. Zira insanlara malvarlığının kaynağının sorulmaması, Türkiye'de ani ve şaibeli zenginliklerin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Bovenkerk & Yeşilgöz, 2000: 54). Bazı sosyologlar da ABD'de kapitalistleşme sürecinin bu şekilde yaşandığı iddiasındadırlar.⁶ Bu sürecin önüne geçmek amacıyla, 13/11/1996 tarih ve 4208 sayılı 'Karapara Aklanması Önlenmesi' ile 2313 sayılı 'Uyuşturucu Maddelerin Murakebesi Hakkında Ka-

⁵ MERTON, Robert K., *On Theoretical Sociology*, New York, Free Press, s. 127.

⁶ Bunlardan en önemlisi de suç sosyolojisinde önemli bir yer edinmiş olan Robert K. MERTON'dur. Bak. MERTON, Robert K., *Social Theory and Social Structure*, Free Press, New York, 1959.

nun'da, 657 sayılı 'Devlet Memurları Kanunu'nda ve 178 sayılı 'Maliye Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun' ve 30/7/1999 tarih ve 4422 sayılı 'Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu' çıkartılmıştır. Bunlardan özellikle **Karapara Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun**, başta 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (DMK)'da yaptığı değişiklikler ile malvarlıklarının ve gelir kaynaklarının açıklanmasına yönelik yeni düzenlemeler getirmiş, ayrıca Maliye Bakanlığı bünyesinde kısaca MASAK olarak bilinen 'Mali Suçları Araştırma Kurulu' oluşturulmuştur. Böylece; klasik polis yöntemlerinin dışında, daha profesyonel yöntemlerin kullanılması ile örgütlü suçlarla mücadele süreci başlamıştır.

Eski Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle ortaya çıkan yeni devletler de; yaşamış oldukları köklü ve hızlı siyasi, ekonomik ve sosyal değişme nedeniyle organize suçla mücadele açısından gerek kaynaklardan ve gerekse böyle bir mücadele için hayati önem taşıyan 'arzu'dan yoksun olduklarından, organize suçun devlete sızması açısından son derece elverişli olmuştur. Bu sürecin bir sonucu olarak, özellikle Rusya'nın bazı kesimlerinin ve bölgedeki diğer bazı yeni bağımsız devletlerin suç örgütlerinin kontrolü altına girdiği ileri sürülmektedir.

Jean ZIEGLER'e göre; günümüz Rusya'sında patron ve diğer çete reisleri ekonominin bazı sektörlerinin tümünü denetlemekte ve kamu yönetiminin, Duma (Rusya Parlamentosu'nun alt kanadı)'nın ve hükümetin geniş bölümlerini kontrol etmektedir. Rusya'da örgütlü suç; sanayide, ticarete, banka ve hizmetlerde faaliyet gösteren şirketlerin yaklaşık %85'ini (uzun vadeli krediler, vb yöntemlerle) denetimi altında tutmaktadır. Ulusal çapta 4000'den fazla iş yeri '*mafiosnik*'nin⁷ denetimi altındadır. Alman kaynaklarına göre, 1991'den bu yana Rus mafyası, 2000'den fazla devlet holdingini satın alarak bunların özel sektöre geçmesini sağladı (Ziegler, 1998: 101). Nisan 2000'de Viyana'da yapılan ve 2000'ni aşkın kriminolog, Hükümet Dışı Örgüt [*Non-Governmental Organizations* (NGO)] temsilcisi ve hukukçunun katıldığı, Birleşmiş Milletler (BM) Suçların Önlenmesi Kongresi'ne sunulan bir rapora göre; 1990'dan 1997'ye kadar Rusya'daki suç örgütü sayısı 785'den 9000'ne, suç örgütü mensuplarının sayısı da 100.000'ne çıktı.⁸

Ayrıca; organize suçun siyasal sistem ve süreçlere sızması, 'siyasal kollamacılık [*political clientelism*]'a ve kontrol edilen piyasalara yol açmıştır. Seçim kampanyaları ve diğer siyasal nitelikli kampanyalar, organize suç örgütleri tarafından finanse edildikleri ve dolayısıyla kendi temsilcileri ya da elemanları parlamentoya seçildiklerinden; toplumu otoriter bir rejimden demokratik bir yönetime doğru hareketlendirecek bir yasal yapının yaratılması imkan ve ihtimali de azalmaktadır (Shelley, 1995: 469). Rusya'da *Mafia* ile olan ilişkileriyle tanınmış, medya ve petrol sektöründe 'Kızıl Baron' lakaplı yahudi asıllı zengin sermayecilerden

⁷ Rusya'da mafya, '*mafiosniki*' olarak adlandırılmaktadır.

⁸ Milliyet, 14 Nisan 2000.

ünlü bir işadamı ve son seçimlerde Başkanlık adayı olan Boris Berezovsky şunları söylemektedir: “Biz seçimleri satın aldık. Şimdi devlet bizden talimat almak zorunda. Biz, devleti satın aldık. Önce devletin varlıklarını çaldık, sonra devleti çaldık. Şimdi onun sahibi biziz.”⁹

3. Organize Suçların En Rahat Yaşama ve Güçlenme İmkanını Buldukları Ortam, Kuşkusuz Yozlaşma ve Yolsuzlukların Yaygınlaştığı Toplumlardır:

Bu nedenle; yolsuzluk ve yozlaşma, mafia tipi örgütlenmelerin kolayca gerçekleştirilebildiği ve güç kazandıkları toplumların en belirgin özelliklerindedir. Zira; yolsuzluk fakir ve muhtaçların durumunu daha da zorlaştırmakta, eşitlik ve adalet ilkelerine aykırı olduğu için hukukun üstünlüğü ilkesini alt üst etmekte ve dolayısıyla devlete ve rejime olan güveni ortadan kaldırarak demokrasiyi temelden sarsmakta ve suça teşvik ederek suç oranlarını artırıp mafyalaşmaya yol açmaktadır. Bu durum, aslında karşılıklı olarak birbirini besleyen bir kısır döngü gibidir. Zira yolsuzluk ve organize suçların yoğunluğu da, aynı zamanda, toplumun hukuk devletine olan inancını sarsmaktadır. Özellikle, ortaya çıkan politik skandalların politikacılara, hükumete, parlamentoya, kamu yönetim ve bürokrasisine duyulan güveni sarsılması sonucunda, toplumsal güvensizlik ve kaos ortamı doğmaktadır. Bu tür bir ortam da organize suçların giderek yaygınlaşmasına ve bu grupların güçlenmesine neden olmaktadır.

Sonuç olarak; özellikle siyasal yozlaşma ile birlikte demokratik kurumlar, zaman içerisinde işlerliğini kaybedecek ve ‘çıkar ve baskı gruplarının’ hakim olma-ya başladığı bir toplum yapısı ortaya çıkacaktır. Siyasal yozlaşmanın hakim olduğu bu tür devlet düzenlerinin tipi (monarşi, oligarşi veya demokrasi) çok önemli olmayıp; tüm devlet yönetim sistemlerinde siyasal yozlaşma, değişik boyutta ve türde mevcut olabilir.¹⁰ Ayrıca ekonomik rekabeti olumsuz etkilemekte, verimsiz yatırımlara neden olarak yabancı sermayeyi kaçırmakta ve kalkınmayı geciktirmektedir.¹¹ Bu nedenle; ‘yolsuzluk’ ve ‘yozlaşma’ olguları, konumuz açısından ayrı bir öneme sahiptir. George SOROS, yolsuzluğun ‘açık toplum’un, daha doğrusu açılmakta olan toplumların bir özelliği ve kötü tarafı olduğu’nu vurgulamaktadır. Bu ise, devlet görevlisi insanların, iktidarlarını, yani makam ve yetkilerini veya iktidarlara olan yakınlıklarını kendilerine para sızdırmak ya da her türlü çıkar elde etmek amacıyla kullandıkları zaman ortaya çıkar. Yolsuzluğun en güzel tanımı da bu olsa gerekir.¹²

SOROS, ilginç bir iddia ile ‘piyasa ekonomisi olmazsa, yolsuzluğun da olmayacağını; sadece diktatörlüğün olacağı’nı ileri sürmektedir. Bu durumda SO-

⁹ *New Perspectives Quarterly*, s. 26

¹⁰ *Siyaset Bilimi terminolojisinde, siyasal yozlaşmanın hakim olduğu devlet düzeni ‘Kleptokrasi’; çıkar ve baskı gruplarının ya da özellikle varlıklı sınıfların devlet iktidarına hakim olduğu sistemler ise ‘Plütokrasi [plutocracy]’ olarak adlandırılmaktadır.*

¹¹ *Örneğin; uluslararası incelemelerde yolsuzluk indeksi en az olan Singapur, aynı zamanda yabancı sermaye girişinde dünyada en başta gelen ülke konumundadır. Bak. Milliyet, 13 Nisan 2000.*

¹² *‘Yolsuzluk [corruption] kısaca, ‘kamu gücü ve kaynaklarının özel (şahsi) amaçlar için kötüye kullanılması’ şeklinde tanımlanabilir*

ROS'a göre; "ülkenin yönetimini elinde bulunduran, ulusal ekonominin varlıklarını kendi malı gibi görür, o kadar!. Demokrasi varsa yolsuzluk da vardır!..."¹³

Bu konuda Prof. Dr. Coşkun Can AKTAN, 'Kirlili Devlethen Temiz Devlete' adlı çalışmasında, SOROS'un iddialarının aksini savunmakta ve bu yönde veriler ortaya koymaktadır. Prof. AKTAN söz konusu çalışmasında; 'Yolsuzluklar ile Ekonomide Serbestleşme ve Demokratikleşme Arasındaki İlişki'yi çözümlenmeye çalışmakta ve bu amaçla da merkezi Berlin'de bulunan 'Uluslararası Şeffaflık Kurumu (*Transparency International*)' adlı örgütün, 1994 yılından bu yana dünyanın çeşitli ülkelerinde yolsuzlukların ne derece yaygın olduğunu ölçmek amacıyla yapmış oldukları araştırmaları sıklıkla referans göstermektedir.¹⁴

Prof. AKTAN'a göre; sivil ve siyasal özgürlükler ya da diğer bir tabirle demokratikleşme düzeyi ile yolsuzluklar arasında çok yakın bir ilişki söz konusudur. Demokratikleşme yönünden daha gerilerde bulunan ülkelerde yolsuzluklar genel olarak daha yaygın görülmekte; buna karşılık demokratikleşme düzeyi yüksek tüm ülkelerde en az yolsuzluk söz konusu olmaktadır. Zira demokrasi, siyasal özgürlüklerin mevcut olduğu bir siyasal yönetim şeklidir. Dünyada temel insan hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı ülkelerde yolsuzlukların göreceli olarak daha az boyutlarda olmaktadır. Bunun nedeni ise; en başta demokrasi ile şeffaf yönetim arasında çok yakın bir ilişkinin mevcut olup, demokrasinin özünde bir 'açık toplum' düzeni olmasından kaynaklanmaktadır. Demokrasilerde, gizlilik ve örtbas değil, açıklık/şeffaflık geçerlidir. Demokrasilerde, keyfiyet değil, hukukun üstünlüğü egemendir. Demokrasilerde, siyasal iktidarın karar ve uygulamaları kontrolsüz değil, bağımsız yargı organlarının etkin denetimine tabidir. Bu nedenle demokratik ülkelerde kuvvetler ayrılığı ilkesi de genel olarak fonksiyonel işlerliğe sahiptir. Dolayısıyla, demokratik ülkelerde yargı bağımsızlığından, adalet sisteminin etkinliğinden söz etmek mümkündür. Şüphesiz, bunlar dışında rüşvet ve yolsuzluklara fırsat yaratan pek çok neden saymak mümkün olmakla birlikte; piyasa ekonomisi ve demokrasiyi kurumsallaştırmış ülkelerde yolsuzluk nispeten daha az boyutlardadır. Tüm bu nedenler, demokrasilerde yol-

¹³ *New Perspectives Quarterly*, s. 26

¹⁴ Örneğin; Uluslararası Şeffaflık Kurumu'nun Almanya'daki Göttingen Üniversitesi ile işbirliği dahilinde hazırladığı 1996 Yolsuzluk Araştırması'nın sonuçlarına göre, Türkiye yolsuzlukların en fazla yaygın olduğu ülkeler sıralamasında 54 ülke arasında 22. sırada ve en az yolsuzluk görülen ülkeler yönünden yapılan sınıflamada ise, 33. sırada yer almaktadır. Bak. AKTAN, Prof. Dr. Coşkun Can, *Kirli Devlethen Temiz Devlete*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s. 62 - 63. Yine aynı örgütün, 2000 yılı yolsuzluk sıralamasına göre Türkiye, 90 ülke arasında 3.8 endeks puanı ile 22. sırada yer almaktadır. 1. sırada bulunan Nijerya'nın puanı 1.2'dir. (Milliyet, 31 Ocak 2001, s. 21); Price Waterhouse Coopers (PWC) tarafından geliştirilen endekse göre Türkiye, yolsuzluklar ve yolsuzlukların ülke ekonomisine verdiği zararda 35 ülke arasında dördüncü sırada bulunuyor. PWC'nin Davos'ta yayımladığı 'Opacity [şeffaf olmayan] isimli çalışmaya göre, dünya genelinde ekonomik ve coğrafi özelliklere göre seçilmiş 35 ülke sıfırdan 150 puana kadar indekslenerek değerlendirildi. Bu sıralamada 74 puan alan Türkiye dördüncü olurken, yolsuzlukların en fazla olduğu ve şeffaf olmayan Çin birinci sırada yer aldı. Çin'i, Rusya, Endonezya ve Türkiye'nin izlediği endekse göre, yolsuzlukların en az olduğu ülke ise, Singapur. Bu listenin üst sıralarında bulunan, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı ülkeler, uluslararası borçlanmalarda fazladan risk maliyeti ödüyorlar. Sıralamada dördüncü olan Türkiye, yolsuzluklar nedeniyle %36 oranında fazladan vergi ödemek durumunda kalıyor. Çalışmaya göre, devletin gelir kaybı ve kaynak israfı nedeniyle yolsuzluklar, ekonomilerde gizli bir vergi gibi mali yük oluşturuyor. Raporu göre, 1998 ve 1999 yıllarında yolsuzlukların listedeki ülkelere maliyeti 160 milyar dolardan fazla bir rakama ulaştı. (Milliyet, 30 Ocak 2001 Pazartesi, s. 7).

suzlukların yaygınlaşmasını engellemektedir (Aktan, 1999: 64).

AKTAN'ın vurguladığı bir diğer husus da; sivil ve siyasal özgürlükler (demokratikleşme düzeyi) ile yolsuzluk ilişkisinin, ekonomik özgürlükler ve yolsuzluk açısından da benzer şekilde olduğudur. Zaten; siyasal yozlaşma ile sosyo-ekonomik yapıdaki değişme ve gelişme arasında yakın bir ilişki mevcuttur. Sosyo-ekonomik yapıdaki değişme ve gelişmeye paralel bir şekilde siyasal yozlaşmalar yaygınlaşır (Aktan, 1999: 22).

Prof. AKTAN'a göre; yolsuzluklar ile ekonomik sistem arasında çok yakın bir ilişki söz konusudur. Şöyle ki, yolsuzlukların en az olduğu ülkelerde piyasa ekonomisi hakim iken, yolsuzlukların fazla olduğu ülkelerde devletin ekonomiye müdahaleleri oldukça fazla olmaktadır. Bunu ise; devletin ekonomiye müdahalelerinin daha fazla olduğu ülkelerde bürokrasi ve kırtasiyeciliğin çok yaygın olması ve bürokrasinin de, rüşvet ve yolsuzluklara daha fazla fırsat yaratmasıyla açıklamaktadır. Çünkü bürokrasi engeline takılan vatandaşlar, ister istemez rüşvet ve yolsuzlukla işlerini yürütmek zorunda kalıyorlar ve neticede bürokratik formalitelerin fazlalığı kamu görevlileri için de bir rüşvet piyasası ortaya çıkarmaktadır (Aktan, 1999: 63).

Prof. AKTAN, yukarıdaki argümanını desteklemek için, 'Freedom House, Fraser Institute ve Heritage Foundation' adlı uluslararası sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına yer veriyor. "Devletçi ülkelerde yolsuzluklar fazla, piyasa ekonomisi uygulayan ülkelerde ise, yolsuzluklar daha azdır" hipotezini 'Freedom House' adlı bağımsız sivil toplum kuruluşunun araştırması da doğrulamaktadır.¹⁵ Freedom House'un 1996 yılında yayınlanan 'Dünya Ekonomik Özgürlük Araştırması [World Survey of Economic Freedom]' ile 'Uluslararası Şeffaflık Kurumu [Transparency International]'nin yolsuzluklar üzerine yaptığı araştırma karşılaştırıldığında ortaya çıkan sonuca göre; dünyada yolsuzlukların en az olduğu 20 ülkenin 18'inde serbest piyasa ekonomisi en ileri düzeyde uygulanmaktadır. (Aktan, 1999: 64)

Burada gözden uzak tutulmaması gereken diğer bir husus da, ülkede uygulanan maliye ve para politikaları nedeniyle kamu görevlilerinin maaşlarının standard geçim düzeyinin altında olmasının rüşvet, irtikap, zimmet ve ihtilas şeklindeki suç ve yozlaşmaları artırabileceğidir. Tabii ki enflasyonist ortamlar da, toplumda spekülasyon kazanç peşinde koşmayı, vurgunculuğu ve köşe dönücülük gibi düşünce ve eğilimleri beslemektedir.

4. Partito İlişkileri:

Yukarıda organize suçların en rahat yaşama ve güçlenme imkanını buldukları ortamın yozlaşma ve yolsuzlukların yaygınlaştığı toplumlar olduğunu ve bu durumda; yolsuzluk ve yozlaşmanın, mafya tipi örgütlenmelerin kolayca gerçekleş-

¹⁵ 'Fraser Institute' adlı kuruluşun 1996 yılında yayınladığı 'Dünyada Ekonomik Özgürlükler [Economic Freedom of the World]' başlığını taşıyan araştırmasına göre, halen dünyada devlet müdahalesinin en az, dolayısıyla ekonomik özgürlüklerin en geniş olduğu ülkeler sıralamasında Türkiye, 103 ülke arasında 70. sırada bulunuyor. (AKTAN, Kiril Devletten Temiz Devlete, s. 64)

tirilebildiği ve güç kazandıkları toplumların en belirgin özelliklerinden olduğunu ifade etmiştik.¹⁶ Burada bir de organize suç ya da mafiaya ilişkin literatürde kullanılan ‘**partito ilişkileri**’ kavramı gündeme gelmektedir. Organize suç örgütleri, önüne çıkan yasal ve bürokratik problemleri çözümlenmek, amacıyla başta yasama organı olmak üzere, devletin önemli kurumlarında kendi çıkarlarını koruyup kollayacak elemanlarla işbirliği yapmak eğilimi içerisindedirler. Diğer bir ifadeyle; organize suç örgütleri, üslendikleri ve faaliyet göstermekte oldukları, gerek gelişmiş ve gerekse gelişmekte olan ülkelerde yüksek düzeydeki bürokrat ve yetkilileri rüşvet vererek kendi çıkarlarına hizmet ettirmek üzere baştan çıkarmak arayışı içerisindedirler. Buna literatürde ve mafya terminolojisinde ‘**partito ilişkileri**’ denir. Yani ‘**partito ilişkileri**’ denildiği zaman; politikacılar, bürokratlar, güvenlik görevlileri, finans sektörlerinin yöneticileri, adalet mekanizmasının her kademesinde yer alan zevat, sanayiciler, basın-yayın organlarının mensupları ya da bunların yakınları veya aile fertlerinden oluşan yüksek finans, yüksek bürokrasi, güvenlik güçleri ve siyasal çevre yer alır.¹⁷ Zaten organize suçluluğun siyaset, güvenlik güçleri, adli makamlar, basın ve ekonomi çevrelerinden destek görmeden geniş boyutlu ve uzun vadeli olarak varolması oldukça güçtür. Bu tür suç örgütleri, faaliyet alanlarına uygun olan kamu mekanları ya da toplumda önemli konuma sahip kurum ve çevrelere nüfuz ederek, onların güç ve prestijinden yararlanmaya çalışır. Böylece kendileri ile mücadele eden sorumlu kurum ve şahısları pasifleştirmeyi ve aynı zamanda toplumda prestij ve hoşgörü kazanmayı hedeflemektedirler.

Mafyanın partito ilişkilerinin yoğun olduğu durumlarda; devlet organları, suç ve ticari çevreler artan bir şekilde içiçe geçme ve birbirine karışma eğilimi içerisine girmiştir. Bu durumu ifade etmek üzere literatürde ‘*ymbiosis – simbiyoz* [ortak yaşam ilişkisi = eşit olmayan iki türün ortak yaşamı]’ kavramı kullanılmaktadır. Ortak yaşam ilişkisi ne kadar büyükse, o kadar çok organize suç örgütü, herhangi bir engelleme ya da müeyyide ile karşılaşmaksızın faaliyette bulunma imkanı bulur.

Bu durum, ‘suçlu devlet [*criminalized state*]’, ‘suça bulaşmış devlet’ ya da ‘yozlaşmış devlet [*corrupted state*]’ konseptlerini yaratmaktadır. Suç örgütleri ile

¹⁶ “Yolsuzluk” denildiğinde, genellikle rüşvet, zimmet, irtikap, itimas (adam kayırmacılık), nepotizm (akraba kayırmacılık), kronizm (eş-dost kayırmacılığı), partizanlık ve patronaj (siyasal kayırmacılık), rant kollamacılık, siyasal kollamacılık (political clientelism), emniyeti suistimal, ihaleye fesat karıştırma vb. gibi, doğrudan kamu görevlilerince kamu kurum ve kuruluşlarında işlenebilen ve ayrıca sermaye piyasalarında, bankalarda, yatırım ortaklıklarında, özel plan kurullarında, teledelik, sahtecilik, dolandırıcılık, karapara aklama gibi yöntemler uygulanarak işlenen suçlar kastedilmektedir.

¹⁷ Partito ilişkileri, organize suçları ya da diğer bir tabirle mafia tipi örgüt ve suçları, diğer örgüt ve suç tiplerinden ayıran önemli bir özellik olmaktadır. Bu tür ilişkiler, mafyaya yasal sisteme karşı koruma sağlamanın yanısıra, aynı zamanda meşruiyet, legalite ve saygınlık da kazandırmaktadır. Organize suç örgütlerinin kamu görevlilerini rüşvet yoluyla satın almaları ya da daha ciddi anlamda symbiosis [birlikte yaşam] ilişkisi içinde olmaları durumu; aynı zamanda bu örgütlerle mücadeleyi güçleştiren önemli bir faktör olmaktadır. Zira; bu tür kamu görevlileri bu örgütler sayesinde büyük oranlarda kazançlar elde etmektedirler. Bu nedenle bu örgütlere karşı herhangi bir şey yapmak hususunda isteksiz davranmaktadırlar. Organize suç örgütlerinin devlet sektörlerine sızmasının doğal sonucu, devletin bu gruplarla etkin mücadelesi söz konusu olmayacağı için, meşru demokratik ortamı, devleti ve devlet toplumu ilişkilerini tahrip edici olmaktadır. (SHELLEY, s. 469 - 470).

politik yapılanma arasındaki ilişkiyi çözmek, yerli yerine oturtmak oldukça zor bir iştir. Geleneksel akademik diskur, ‘suçlu devlet’ konseptini Nazi Almanyası ile özdeşleştirmektedir. Günümüzde ‘suçlu devlet’ ya da ‘suça bulaşmış devlet’ kavramları; organize suç gruplarının amaçlarını gerçekleştirmelerine yardımcı olan, onlarla karşılıklı çıkar ilişkileri olan devlet aygıtını tanımlamaktadır. Bunun en güzel örneği olarak, ‘suç’ ve ‘politika’ arasındaki yaklaşık yüzyıllık bir süredir devam etmekte olan ‘ortak yaşam ilişkisi [*symbiosis*]’ ile İtalya olmaktadır. İtalya’daki mafia olgusu, günümüzde devlet- mafia ilişkisinin en gözde örneği olmaktadır. İtalya’da savaş sonrası dönemin galip partisi Sosyal Demokrat Parti’nin güçlü lideri ve yedi defa başbakanlık yapmış olan Giulio Andreotti, mafya ile ilişkilerinden dolayı suçlanarak iki defa milletvekilliği dokunulmazlığından mahrum bırakılmıştır. Yine eski başbakanlardan ve Sosyalist Parti liderlerinden Bettino Craxi mafyadan rüşvet almaktan dolayı defalarca resmen suçlanmıştır (Cowell, 1993: 10). Devletin suça bulaşmasının sonucu olarak; İtalya bir G-7 üyesi olarak, ekonomik gücüyle orantılı bir şekilde oynaması gereken önemli bir rolden mahrum kalmıştır. Mafia konusunda uzman bir araştırmacının bu konudaki yorumu oldukça önem arz etmektedir: “İtalya günümüzde, Avrupa’da organize suçun devlete sızmış olması ile ayrılmaktadır.” (Cowell, 1993: 10). İtalya örneği, organize suçun bir kez devlete sızdıktan sonra, devletin yoğun sert önlemlere ve büyük insan ve ekonomik kaynaklarını bu amaçla fedaya hazır olmasına rağmen, artık kendisini bunlardan arındırmasının son derece güç olduğunu göstermiştir.

5. Ülkenin Hukuk Sistemi:

Bir ülkenin hukuk sistemindeki belirsizlik ve boşluklar da mafyalaşmaya ya da siyasal yozlaşmaya uygun ortam hazırlar. Organize suçluluk da buna paralel olarak, bir yandan sistematik olarak partito ilişkileriyle kamu makamlarını etkisizleştirmek isterken, diğer yandan da hukuk devletinin liberal kurallarını ve hukuki boşlukları kendi amaçları doğrultusunda kötüye kullanmaya çalışırlar. Örneğin, ekonomik ve politik çıkarların gerçekleştirilmesi için, yasalarda açık şekilde cezalandırılmayan veya yasada yer almakla birlikte cezai müeyyidesi suçu caydırıcı nitelikte olmayan illegal yöntemlere başvurulması yaygınlık gösterebilir.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz: Organize suç grupları dünyanın hemen her tarafında, faaliyet gösterebileceği çeşitli siyasal ve ekonomik şartlarda ortaya çıkabilmektedir. Organize suç örgütlerinin siyasal, sosyal ve ekonomik olarak büyük değişikliğe uğrayan yerlerde hızla gelişip büyüdüğü açık bir gerçektir. Bunun muhtemelen son çarpıcı örnekleri, değişim süreci içerisine girmiş olan devletlerde görülebilir. Bu tür ülkelerde suç örgütleri, hükümetleri ve devlet aygıtlarını yozlaştırmak ve ticari kurumlara sızmak hususunda büyük bir kapasiteye sahiptirler.

Diğer taraftan, modern demokrasi kültürünün yerleşmemiş olması da siyasal

yozlaşma için uygun ortam hazırlar. Nitekim yozlaşma ve rüşvet, daha ziyade demokrasinin düşük düzeyde olduğu ülkelerde yaygınlaşmaktadır. Özellikle siyasal nitelikli yozlaşma [*political corruption*]; genellikle ülke yöneticilerinin devlet bürokrasisini ve ulusal ekonominin diğer unsur ve kaynaklarını kendi şahsi malı olarak gördüklerinde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda bürokrasi, yöneten iktidarın devamını sağlamak ve kişisel çıkarları sürdürmek fonksiyonu gören bir aygıt gibi işler. Bu da yozlaşmanın en basit şeklidir. Kısaca, özel çıkarları peşininde koşan siyasal aktörler (politikacılar, bürokratlar, seçmenler, siyasi partiler, dernekler, örgütler vs.) çeşitli türde siyasal yozlaşmalara neden olurlar.

Suç örgütleri devletin zayıf olduğu ve devlet aygıtının yozlaştığı veya gizli ittifaklara girdiği yerlerde gelişmektedir. Meşruiyeti ve otoritesi zayıf olan devletlerde ya da devletin yargı yetkisi içerisinde olup da tam olarak kontrol altına alamadığı belirli bölgelerde, organize suç örgütlerinin ortaya çıkması için uygun bir ortam oluşmaktadır. Böylece organize suçlarla ilgili olarak iki temel olgu büyük önem arz etmektedir. Bunlardan birisi; ‘gizli anlaşma faktörü [*collusive factor*]’ tabir edilen bir durumdur ki; bu da iktidarda iken suç teşkil eden faaliyetlere derinden bulaşmış olanları ifade etmektedir. Diğeri ise; ‘yozlaş(tır)ma [*corrupt*]’ faktörüdür. ‘Yozlaş(tır)ma’ ve ‘gizli anlaşma [*collusive*]’ uygulamaları arasındaki fark, organize suç faaliyetlerine doğrudan bulaşma derecesinde yatar. Tabii ki; bazı alanlar hem ‘zayıflık’ ve hem de ‘yozlaşma’ ile karakterize edilebilir.

to the Nation-State?", *Journal of International Affairs*, Winte, Vol.48, No.2.
Sözütier, Adem (1996), "Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele ile İlgili Gelişmeler", *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ss.258.

Williams, Phil (1994), *Transnational Criminal Organizations and International Security*, Survival.36, No.1, Spring.

Williams, Phil & Savona, Ernesto U. (1996), *The United Nations and Transnational Organized Crime*, London: Frank Cass.

Ziegler; Jean (1998), *Suçun Derebeyleri, Demokrasiye Karşı Yeni Mafyalar*, Doğan Kitapçılık A. Ş.